

Lichaamstaal

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

A.K. Turner

Lichaamstaal

Vertaald door Harmien Robroch

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 6498 3

© 2020 A.K. Turner

© 2023 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,

Amsterdam en Harmien Robroch

Oorspronkelijke titel *Body Language*

Oorspronkelijke uitgever Zaffre

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Foto auteur © Alastair Hilton

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor Katy

*En ter nagedachtenis aan Ann Edwards
– de echte ‘mevrouw E’*

1

De rits van de lijkzak ging open en Cassie zag haar eerste klant van de dag. De halfgeopende verrassend blauwe ogen van de vrouw keken nietsziend naar haar op.

‘Dag, mevrouw Connery.’ Haar stem was zachter dan wanneer ze met de levenden sprak. ‘Mijn naam is Cassie Raven en ik zal voor u zorgen zolang u bij ons bent.’ Voor Cassie stond vast dat de dode vrouw haar kon horen, en ze hoopte dat ze troost putte uit haar woorden.

De vorige avond was Kate Connery in elkaar gezakt op het moment dat ze naar bed wilde gaan, en ze was op de badkamer-vloer overleden, amper een week voor haar vijftigste verjaardag. Ze had lachlijntjes in haar hartelijke, nuchtere gezicht, onder een kapsel dat té egaal bruin was om natuurlijk te zijn.

Cassie wierp een blik op de klok en vloekte. Er kwam vandaag een nieuwe patholoog om de obducties uit te voeren, Carl, de obductieassistent in opleiding, was ziek en ze moest nog drie lichamen prepareren. Het zou een gruwelijk drukke maandag worden.

Toch nam ze de tijd om mevrouw C’s nachtjapon rustig over haar hoofd te schuiven, terwijl ze de vage ammoniaklucht van

zweet of urine rook, vouwde het kledingstuk op en deed het in een plastic zak. De kleren die iemand bij het overlijden had gedragen betekenden veel voor de nabestaanden, soms meer dan het lichaam zelf, iets wat ze met al hun verdriet weleens eng vonden. Een dood lichaam deed soms aan als een lege koffer.

‘We moeten erachter zien te komen wat u is overkomen, mevrouw c,’ vertelde Cassie haar, ‘zodat we Declan en uw zoons wat antwoorden kunnen geven.’

Vanaf haar eerste dag in het mortuarium, nu vijf jaar geleden, had ze het heel gewoon gevonden om te praten met de lichamen die aan haar waren toevertrouwd, ze te behandelen alsof ze nog leefden, nog altijd mens waren. Een enkele keer gaven ze zelfs antwoord.

Niet als een levend mens dat praatte – om te beginnen bewogen hun lippen niet – en het was altijd zo’n vluchtige ervaring dat het bijna was alsof ze het zich had ingebeeld. Bijna. Meestal zeiden ze zoiets als *Waar ben ik?* of *Wat is er gebeurd?* Dan waren ze in de war omdat ze zich op deze vreemde plek bevonden, maar zo nu en dan was ze ervan overtuigd dat hun woorden informatie bevatten over de manier waarop ze waren overleden.

Cassie had nog nooit iemand iets verteld over deze ‘gesprekken’; mensen vonden haar toch al vreemd. Maar zij wisten niet wat Cassie diep vanbinnen wist: dat de doden konden praten... als je maar luisterde.

Uitwendig was aan mevrouw Connery alleen te zien dat er iets mis was door een paar rode vlekken op haar wangen en voorhoofd en een kneuzing ter hoogte van haar borstbeen, waar haar man of een ambulancemedewerker haar wanhopig hadden geprobeerd te reanimeren. Cassie las de aantekeningen door. Declan had de hele avond in de pub naar het voetbal gekeken en had zijn vrouw bij thuiskomst bewusteloos aange-

troffen. Ze was per ambulance met spoed naar het ziekenhuis gebracht, maar daar was vastgesteld dat ze was overleden.

Omdat Kate Connery onverwachts was overleden – ze had ogenschijnlijk in goede gezondheid verkeerd en was al maanden niet bij de huisarts geweest – was een ‘routineobductie’ om de doodsoorzaak vast te stellen een vereiste.

Cassie legde haar hand op mevrouw C’s ijskoude onderarm en wachtte tot haar eigen warmte de kou verjoeg. ‘Kunt u me zeggen wat er is gebeurd?’ vroeg ze mompelend.

Een paar seconden bleef het stil. Toen voelde ze dat vertrouwde gevoel over zich heen komen, gevolgd door een afwezige dromerigheid. Tegelijkertijd stonden haar zintuigen op scherp, het gebrom van de koeling werd een bulderend geraas, de plafondverlichting zo fel dat het pijn deed aan haar ogen.

Het was alsof de lucht boven mevrouw Connery’s lichaam leek te trillen door het laatste vonkje elektriciteit dat haar lichaam vijf decennia lang leven had gegeven. En door de witte ruis heen hoorde Cassie een zacht, hees gefluister.

Ik krijg geen lucht!

2

Zoals altijd was het ook zo weer voorbij. Het was alsof ze uit een heel heftige droom wakker werd en met moeite de details probeerde vast te houden die als water tussen haar vingers door wegsijpelden.

Hoe dan ook, de woorden van mevrouw Connery hielpen haar niet verder. In de aantekeningen stond niets over astma of emfyseem en er waren een heleboel andere aandoeningen die invloed hadden op de ademhaling. Ze vroeg zich nog steeds af wat het kon betekenen, als het al iets te betekenen had, toen ze de deur van de cleanroom hoorde opengaan. Het was Doug, de mortuariumbeheerder, gevolgd door een jongere man – lang, met een slappe pony – die hij voorstelde als dokter Archie Cuff, de nieuwe patholoog.

Cassie trok haar handschoen uit en gaf hem een hand.

‘Cassie Raven is onze senior obductieassistente,’ zei Doug met een stralende lach. ‘Zij is degene die ervoor zorgt dat alles hier op rolletjes loopt.’

Al droeg Cuff manchetknopen – *manchetknopen?! – en een stropdas, hij kon niet veel ouder dan dertig zijn, amper vijf jaar ouder dan Cassie. Eén enkele blik was genoeg om te zien dat*

zijn donkerblauwe waxjas een echte Barbour was, geen imitatie – het logo stond op de metalen ritsloper – en aan zijn stropdas te zien, van donkerblauwe zijde met een schuine brede witte streep, had hij op privéschool Harrow gezeten. Cassie viel dat soort dingen op, al zolang ze zich kon herinneren.

‘Ik kijk ernaar uit om met je samen te werken, Cathy.’ Hij sprak met het gekunstelde straataccent dat de jongere leden van de koninklijke familie zichzelf aanmaten en had de schijnheilige glimlach van een minister, en door de manier waarop hij langs haar heen keek, was duidelijk dat ze al was afgeserveerd als ‘ondergeschikte’.

Cassie had niet snel een hekel aan mensen, maar in het geval van Archie Cuff besloot ze een uitzondering te maken.

‘Insgelijks,’ zei ze, ‘vooral als je mijn naam goed uitspreekt.’

Cuff kleurde van zijn gestreepte overhemdkraag tot aan zijn rossige bakkebaarden, maar deze keer keek hij haar in elk geval recht aan. En aan het spoortje weerzin dat over zijn gezicht gleed was te zien dat hij niet blij was met wat hij zag... al was moeilijk te zeggen of dat aan haar zwartgeverfde opgeschoren haar lag, aan haar piercings of simpelweg aan de manier waarop ze hem recht in de ogen keek. Ze moest de neiging weerstaan om haar werktuniek op te trekken en hem haar tattoos te laten zien.

Dougs blik flitste van de een naar de ander, als een onervaren scheidsrechter tijdens een MMA-gevecht, en zijn glimlach trok weg. ‘Nou ja, jullie zullen wel aan het werk willen.’

Cassie wist dat hij haar straks ongetwijfeld aan zijn stelregel zou herinneren: *de patholoog kan van jouw baan een droom of een nachtmerrie maken.*

Na Cuffs korte uitwendige onderzoek van mevrouw Connery, waarbij ze nauwelijks met elkaar spraken, op het hoognodige na, liet hij het verwijderen van de organen aan Cassie over en vertrok.

Cassie zette haar scalpel onderaan de keel van mevrouw c. Dit was het moment waarop ze Kate Connery niet langer als mens moest zien, maar aan haar moest denken als een puzzel die opgelost moest worden, onontgonnen gebied dat ontdekt moest worden. Welk normaal mens kon een medemens opensnijden zonder die verandering van perspectief?

Na de eerste incisie legde ze met een gedecideerde neerwaartse beweging vanaf het borstbeen de huid gemakkelijk open, als een oud zijden gordijn. Bij het zachte gebied van de buik stopte ze niet, maar ging met verminderde druk verder om de organen eronder te beschermen en eindigde de snee net boven het schaambeentje.

Nog geen vijf minuten later had ze de ribbenkast van mevrouw c met een ribschaar opengeknipt, zodat hart en longen blootlagen, en begon ze vakkundig de organen los te maken. Toen dat was gedaan, tilde ze met beide handen het darmpakket op en legde het in de witte kunststof bak die klaarstond. Dit was een ernstig moment dat haar altijd het gevoel gaf dat ze de verloskundige van de dood was.

Daarna de hersenen. Ze liep om het hoofd van mevrouw c heen en verplaatste het blok onder de nek van de vrouw. De schedelincisie zou van oor tot oor over het voorhoofd lopen, zodat de wond door het haar bedekt werd als hij weer was gehecht – erg belangrijk omdat de Connery's een open kist wilden bij de uitvaart. Cassie kamde de voorste helft van het dikke, donkere haar van mevrouw c over haar gezicht en zag een felrode plek op haar schedel. Eczeem? Daar stond niets over in het medisch

dossier, maar eczeem kon sowieso niet de doodsoorzaak zijn.

Toen ze de huid van de schedel had omgeslagen om het bot bloot te leggen, pakte ze de oscillerende zaag. Even later had ze het schedeldak opengezaagd en maakte ze de hersenen vrij. Ze nam ze even in beide handen en stelde zich Kate Connery voor zoals ze bij leven was geweest: een nuchtere moeder met een gulle lach, omringd door familie en vrienden in een pub in Camden Town.

Toen Archie Cuff in zijn uniform terugkwam, bleef de sfeer koeltjes. In de veertig minuten die hij ervoor nodig had om de organen van mevrouw c te ontleiden, sprak hij haar maar één keer aan, en dat was om te klagen dat zijn scalpel bot was. Het bevestigde alleen maar haar eerste indruk van hem: hij was de zoveelste in een lange rij arrogante mannen die obductieassistenten zagen als niet veel meer dan een abattoirmedewerker. Een meer ervaren patholoog zou haar om haar mening over de doodsoorzaak hebben gevraagd, en niet alleen uit beleefdheid: assistenten brachten veel meer tijd door met het lichaam en zagen soms dingen die anders over het hoofd gezien konden worden.

Terwijl Cuff langs de obductietafel liep en zijn bloederige handen afspoelde in de spoelbak, verzamelde Cassie de organen van mevrouw c en deed ze in een plastic zak om ze vervolgens terug te leggen in haar lichaam.

‘En, wat is het oordeel?’ vroeg ze.

‘De doodsoorzaak is niet met zekerheid vast te stellen.’ Cuff haalde zijn schouders op. ‘We zullen moeten wachten, misschien dat het lab nog iets vindt waar we iets aan hebben.’ Het laboratorium zou de lichaamsvloeistoffen van mevrouw c op drugs testen, en er zou histologisch onderzoek worden gedaan op de afgenomen orgaanweefsels om te zien of er microscopi-

sche sporen van ziekte aanwezig waren.

‘Heb je petechieën in haar longen aangetroffen?’ vroeg Cassie zo terloops mogelijk.

Cuff draaide zich om en keek haar aan. ‘Waarom vraag je dat?’
Ja, dus.

Ze trok een schouder op. ‘Ik vond haar gezicht er een beetje verstopt uitzien.’

Ik krijg geen lucht.

Petechieën – puntbloedinkjes – konden een teken van zuurstofgebrek zijn.

Cuff keek verstoord. ‘Ze werd met haar gezicht voorover op de grond gevonden. De meest recente literatuur toont aan dat een vooroverliggende houding postmortaal puntbloedingen kan veroorzaken.’ Hij glimlachte neerbuigend. ‘Als je op een sappige moord hoopte, heb je helaas pech. Er is absoluut geen bewijs van wurging of verstikking.’

Cassie wist net zo goed als Cuff dat verstikking heel goed een medische oorzaak kon hebben, maar ze onderdrukte haar protest. Ze liet een stukje van de nier in een pot conserveringsmiddel vallen en wierp een blik op het lichaam van mevrouw C op de obductietafel: haar ribbenkast als een opengeslagen boek, een donker gat waar haar organen hadden gezeten. Boven het onterde lichaam viel haar glanzend bruine haar uit de toon.

Het licht van de tl-lampen boven haar hoofd flikkerde, waardoor Cassie haar ogen even dicht moest doen, en de altijd aanwezige formalinelucht was opeens zo scherp dat ze hem in haar keel voelde branden. Er flitsten beelden achter haar oogleden: het vlekkerige gezicht van mevrouw C, de schilferige plek op haar schedel. Ze voelde dat haar keel werd samengeknepen en opeens viel alles op zijn plek.

‘Even naar het toilet,’ zei ze tegen Cuff, waarna ze de gang op

liep en haar telefoon tevoorschijn haalde.

‘Meneer Connery? Met Cassie Raven van het mortuarium.’

Tien minuten later was ze terug. ‘Sorry dat het zo lang duurde,’ zei ze tegen Cuff. ‘Maar ik had net een interessant gesprek met de man van mevrouw Connery.’

‘De man...?’ Dat een stoffelijk overschot een echtgenoot kon hebben, leek hij verwarrend te vinden.

‘Ja. Voordat hij gisteravond uitging, vertelde ze hem dat ze van plan was haar haar te verven.’

‘Ik zie niet wat dat...?’

‘Hij zei dat ze twee keer eerder een allergische reactie op haar haarverf had gehad. Niets ernstigs. Maar het lijkt erop dat de verf deze keer een fatale anafylactische shock heeft veroorzaakt.’

3

‘Ik ben het maar, *babcia!*’ Het was Cassies bittere ervaring dat het een goed idee was om zich aan te kondigen als ze het huis van haar oma, wat na de dood van haar ouders haar eigen thuis was geworden, binnenging. Op haar zeventiende had ze een keer bijna een deegroller tegen haar hoofd gekregen toen ze om drie uur ’s nachts, high van de MDMA, was thuisgekomen.

Als klein meisje had ze altijd genoten van dat moment waarop ze de winderige betonnen galerij verliet en de gezellige flat binnenging, waar het altijd heerlijk naar kaneel rook, alsof de deuropening een magisch portaal naar een andere wereld was.

‘Cassandra, *tygrysek!*’ Haar grootmoeder stond bij het fornuis en draaide zich om om haar te begroeten. De oude vrouw kwam amper tot Cassies neus, maar haar omhelzing was stevig genoeg om een rib te breken. ‘Je bent afgevallen,’ merkte ze beschuldigend op.

‘Niet dankzij jou.’ Cassie stak haar neus in de lucht. ‘Champignons en zure room. Met... knoedels. En maanzaadcake als toetje?’

Haar oma bekeek haar door samengeknepen ogen. ‘De champignons kun je natuurlijk ruiken, maar die knoedels?’

Cassie liet haar vinger over het aanrecht glijden en liet het witte stof op haar vingertopje zien. ‘Je hebt *kopytka* of brood gemaakt... en ik ruik geen gist.’

‘En de maanzaadcake?’

‘In de gang ligt de nieuwste uitgave van het tijdschrift dat je graag leest. Dat betekent dat je in de Poolse winkel in Islington bent geweest... en daar ga je nooit naartoe zonder *makowiec* te kopen.’

‘Ga zitten, slimme meid.’ Haar oma kon een glimlach niet onderdrukken toen ze haar kleindochter de keuken uit joeg.

In de voorkamer liet Cassie zich in een leunstoel zakken en voelde de warmte als een deken over zich heen komen. Het enige geluid was het vertroostende gepruttel van de gashaard. Niet te geloven dat ze dit huis als tiener als een veel te hete gevangenis had gezien, met haar grootmoeder als vermanende hoofdbewaarder. Op haar zestiende had Cassie al een tongpiercing gehad, haar haar turquoise geverfd en haar eerste wiet gerookt. *Cassie ondervraagt haar docenten liever dan dat ze openstaat voor wat ze haar kunnen leren*, stond regelmatig op haar rapport. In die tijd had ze het gevoel gehad dat de hele volwassen wereld tegen haar samenspande om haar haar recht op zelfexpressie te ontnemen.

Vanuit de keuken hoorde ze: ‘Ik heb iets voor je.’ Gevolgd door de deur van de vriezer die werd dichtgeslagen.

Babcia kwam met haar handen achter haar rug de kamer binnen en haalde toen een lang, strak, in plastic gewikkeld pakje tevoorschijn. ‘Enig idee wat het is?’

Cassie pakte een stijfbevoren eekhoorn uit. Hij lag met zijn kopje omhoog op haar schoot en ze bestudeerde hem voorzichtig alsof het een van de lichamen in het mortuarium was. Nu al zag ze voor zich hoe hij eruit zou zien als ze hem had opgezet... een nieuwe hobby van haar.

Een dode eekhoorn was voor de meeste mensen waarschijnlijk een bizar cadeau, maar zij wisten niet wat babcia wist: dat Cassie zich al van kleins af aan tot dode dingen aangetrokken voelde. Ze kon zich nog steeds herinneren dat ze een keer een dode vos in de goot had zien liggen, aangereiden door een auto. Ze was op haar hurken gaan zitten, had de borstelige roodbruine vacht van het arme beest geaaid en zich heel even kunnen voorstellen hoe hij een vrolijke welp was geweest.

‘Wat ben je mooi.’ Ze streekte de puntgave vacht van de eekhoorn, te mooi om aangereiden te zijn. ‘Waar heb je hem gevonden?’

‘Van de vuilnisman gekregen. Hij was me wat verschuldigd.’

Cassie wilde niet weten wat dát betekende. Haar oma voerde in de flat een eenmansoorlog tegen graffiti, zwerfvuil en ander asociaal gedrag. Een paar weken geleden was ze zelfs op een drugsdealer afgestapt die in het trappenhuis wiet aan schoolkinderen verkocht. Als Cassie haar zulk gevaarlijk gedrag probeerde af te raden, hief de oude vrouw haar kin op en zei ze dat ze niet naar een vrij land was geëmigreerd om in angst te leven.

Net als Cassie was Weronika Janek een rebelse tiener geweest, met als grote verschil dat haar demonstraties tegen het communistische regime in Polen in de jaren vijftig van de vorige eeuw haar zes maanden gevangenisstraf hadden opgeleverd.

Toen het eten klaar was, klapte Cassie de oude kaarttafel met het groene laken uit, die haar oma voor het eten gebruikte. Terwijl ze aten, vertelde ze haar over de nieuwe patholoog.

‘En je mag hem niet.’ Weronika’s blik was indringend.

‘Mijn mening doet er niet toe. Ik ben maar een van de ondergeschikten.’

Behalve vandaag, de ondergeschikte had een kleine overwinning geboekt.

Ze vertelde haar oma het verhaal, maar liet weg dat ze had gehoord hoe mevrouw Connery had gezegd dat ze geen lucht meer kreeg. Haar gesprekken met de doden waren te... héilig om met iemand te delen, zelfs met haar grootmoeder. Bovendien, als ze deze momenten verstandelijk bekeek, moest ze toegeven dat het ook simpelweg haar onderbewuste kon zijn dat één en één bij elkaar optelde: had ze bijvoorbeeld de vlekken op mevrouw c's gezicht niet gezien vóórdat ze de vrouw hoorde praten? 'Haar man vertelde me dat ze eerder last had gehad van een allergische uitslag na het verven van haar haar.'

'En toch bleef ze hetzelfde product gebruiken?'

'Waarschijnlijk dacht ze dat het een beetje huidirritatie wel waard was.' De rode plekken op het gezicht en in de nek van mevrouw c waren geen eczeem geweest, maar de laatste sporen van urticaria, netelroos. 'Mogelijk had haar huisarts haar niet gewaarschuwd dat er een groot risico bestond dat haar immuunsysteem steeds gevoeliger zou worden naarmate ze haar haar vaker verfde. Gisteren veroorzaakte die een hevige afweerreactie. Haar luchtwegen begonnen zodanig op te zwellen dat ze letterlijk geen lucht meer kreeg.'

'Arm mens.' Weronika sloeg een kruisje. 'Maar waarom kon de slimme dokter dat niet bedenken?'

Cassie zag Archie Cuffs verbijsterde blik weer voor zich toen hij besepte dat een eenvoudige assistente mevrouw Connery's doodsoorzaak weleens zou hebben kunnen ontdekt. Een paar minuten later had hij een aanvraagformulier voor het specialistische bloedonderzoek ondertekend om die theorie te bevestigen... allemaal zonder een woord te zeggen.

Eikel.

'Eerlijk is eerlijk, ze krijgen maar dertig of veertig minuten voor een routineobductie, en anafylaxie is na overlijden lastig vast te stellen.'

‘Maar jóú viel iets op. Jij ziet altijd dingen die anderen niet zien, vroeger al, zelfs als klein meisje.’ Ze wees met haar vork naar Cassie. ‘Jij zou een van die lijkenartsen moeten zijn, je bent er slim genoeg voor!’

Cassie haalde sceptisch haar schouders op; ze hadden het hier al zo vaak over gehad. Ze wist dat ze best een goede obductie-assistente was, maar het idee om patholoog te worden? Dat was om te lachen. Alsof je van een balletje trappen in het park op eens voor Arsenal ging spelen. Geneeskunde studeren was niet voor meisjes zoals zij: matig geschoold en opgegroeid in een gemeenteflat. Dat was weggelegd voor mensen als Archie Cuff, deftige mannen die in een bubbel van onwankelbaar zelfvertrouwen door het leven zweefden.

‘Maar al die goeie cijfers dan op de avondschool?’ Haar oma telde ze op haar vingers af. ‘Voor biologie en scheikunde, natuurkunde. En een eervolle vermelding voor klassieke talen!’

Toen ze met slechts vier deelcertificaten van de middelbare school was gekomen, had Cassie alleen maar aan ontsnappen kunnen denken. Ze hield van haar oma, maar het leeftijdsverschil van bijna vijfenvijftig jaar had als een onoverbrugbare kloof aangevoeld. Haar grote droom was om naar het buitenland te gaan, in een coole stad als Berlijn te wonen, maar toen Mazz, haar toenmalige vriend, haar vertelde dat er een kamer was vrijgekomen in een kraakpand in Chalk Farm, had ze besloten dat dat beter dan niets was.

De dag na haar zeventiende verjaardag had ze haar oma in de deuropening van haar huis omhelsd. Allebei hadden ze tranen in hun ogen gehad. Tegen de tijd dat Cassie, gebukt onder haar uitpuilende rugzak, beneden op straat stond, had ze haar tranen gedroogd en had ze de opwinding in zich voelen opborrelen: ze was eindelijk vrij, begon aan haar leven als echte vol-